

Hallintovaliokunta

Keskiviikko 15.6.2022 klo 11.15—13.40

Läsnä

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd (1, 2, 3, 4) (5 osittain)
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk (1, 2, 3, 4) (5, 6 osittain)
jäsen Mikko Kärnä kesk (1, 2, 3, 4) (5 osittain)
jäsen Mats Löfström r (4, 5 osittain)
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk (3, 4 osittain)
jäsen Mari Rantanen ps (1, 2, 3, 4) (5 osittain)
jäsen Piritta Rantanen sd (1, 2, 3, 4, 5) (6 osittain)
jäsen Matti Semi vas
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Heikki Vestman kok
jäsen Heidi Viljanen sd (4) (3, 5 osittain)
varajäsen Ben Zyskowicz kok (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9) (5 osittain)

Sihteerit

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne
valiokuntaneuvos Henri Helo
istuntoasiainneuvos Sanna Helopuro

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 14 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rajavartiolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 94/2022 vp

Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan ja puolustusvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Pöytäkirja HaVP 66/2022 vp

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 63/2022 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valmiuslain ja asevelvollisuuslain 79 §:n muuttamisesta / A4

Eriävä mielipide Eriävä HE 63_2022_ps_15062022.pdf / B4

Pöytäkirjan liite nimenhuutoäänestys_HaV_15062022_HE_63_2022 vp_kappaleet 24_26_27_28_29.pdf / C4

Pöytäkirjan liite nimenhuutoäänestys_HaV_15062022_HE_63_2022_vp_kappale_30.pdf / D4

Pöytäkirjan liite nimenhuutoäänestys_HaV_15062022_HE_63_2022_vp_kappale_31.pdf / E4

Pöytäkirjan liite nimenhuutoäänestys_HaV_15062022_HE_63_2022_vp_kappale_33.pdf / F4

Pöytäkirjan liite nimenhuutoäänestys_HaV_15062022_HE_63_2022_vp_kappale_38a.pdf / G4

Pöytäkirjan liite nimenhuutoäänestys_HaV_15062022_HE_63_2022_vp_kappale_39.pdf / H4

Valiokunta hyväksyi käsittelyn pohjaksi 14.6.2022 jaetun lausuntoluonnoksen.

Valiokunta jatkoi asian yksityiskohtaista käsittelyä.

Kappaleen 25 loppuun lisättiin uusi virke seuraavasti: "Edellä kuvattuihin tilanteisiin tulisi kuitenkin varautua ensisijaisesti normaaliolojen lainsäädännöllä sekä viranomaisien ennakollisella varautumisella".

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleesta 24 poistetaan viimeinen virke ja sen tilalle lisätään seuraava: "Suomen lainsäädäntö ei tällä hetkellä mahdollista missään oloissa turvapaikkahakemusten vastaanoton keskeyttämistä. Nyt esitetyt säännökset eivät lisää viranomaisien toimivaltuuksia tältä osin. Esitetty uudistus on tämän vuoksi puutteellinen, eikä se vastaa nykyisen turvallisuusympäristön asettamiin haasteisiin riittävässä määrin. Valtion on kyettävä takaamaan rajaturvallisuus myös hybridihyökkäysten aikana. Hallituksen esityksen perusteluiden mukaan laajamittaiseen maahantuloon liittyvien uusien toimivaltuusehdotuksien tarkoituksena on kuitenkin ainoastaan helpottaa maahantulijoiden kuljetusten ja majoituksen järjestämistä".

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleen 26 teksti korvataan seuraavalla tekstillä: "Valiokunta muistuttaa, että valmiuslaissa on jo valmiina esitetyt säädökset liikenteenharjoittajan velvollisuudesta suorittaa tiekuljetusviranomaisen määräämiä kuljetuksia, jos liikennetarve sitä välttämättä vaatii. Ehdotettua säännöstä ei siten voi kannatettavana".

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleen 27 loppuun lisätään seuraava: "Valiokunta huomauttaa, että siirtolaisten majoittamiseen tähtäävät säädökset eivät edistä rajaturvallisuutta tai lisää viranomaisille tarvittavia toimivaltuuksia. Ehdotettua säännöstä ei siten voi kannatettavana".

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleen 28 loppuun lisätään seuraavasti: "Valiokunta kuitenkin toteaa, että valmiuslaissa jo oleva 118 § mahdollistaa viranomaisille tarvittavien liikkumisrajoitusten asettamisen väestön suojaamiseksi".

Pöytäkirja HaVP 66/2022 vp

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleesta 29 poistetaan viisi viimeistä virkettä ja niiden tilalle lisätään virke seuraavasti: "Valiokunta katsoo, että esitetty säännös on valmiuslain 118 §:ssä jo olevan säännöksen vuoksi tarpeeton".

Ed. Mari Rantasen vaatimuksesta äänestys toimitettiin avoimena äänestyksenä nimenhuudon mukaan. Ehdotuksista äänestettiin kerralla mietintöluonnosta vastaan. Äänin 10-3, kolmen edustajan pidättäytyessä äänestyksestä, lausuntoluonnos hyväksyttiin, (liite C4).

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleen 30 kolmas ja neljäs virke poistetaan ja niiden tilalle lisätään virke seuraavasti: "Laajamittaisen maahantulon tilanteissa on keskeistä, että raja voidaan määräaikaaisesti sulkea ja turvapaikkahakemusten vastaanotto keskeyttää".

Ed. Mari Rantasen vaatimuksesta äänestys toimitettiin avoimena äänestyksenä nimenhuudon mukaan. Ehdotuksesta äänestettiin lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 10-7 lausuntoluonnos hyväksyttiin (liite D4).

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappaleen 31 viimeinen virke muutetaan kuulumaan seuraavasti: "Valiokunnan mielestä hybridivaikuttamiseen tulee kyetä vastaamaan hybridivaikuttamisen realiteetit huomioon ottavalla ajantasaisella lainsäädännöllä".

Ed. Mari Rantasen vaatimuksesta äänestys toimitettiin avoimena äänestyksenä nimenhuudon mukaan. Ehdotuksesta äänestettiin lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 10-7 lausuntoluonnos hyväksyttiin (liite E4).

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappale 33 muutetaan kuulumaan seuraavasti: " Ajankohtaisselonteossa on todettu, että hybridivaikuttamiseen vastaaminen edellyttää osin erilaista toimintatapaa kuin maahantulon hallinta. Tällöin viranomaisten ajantasaiset toimivaltuudet ovat avainasemassa. Kansallinen turvallisuus tulee varmistaa ensisijaisesti alueellisen koskemattomuuden turvaavalla lainsäädännöllä. Tällä on myös ennaltaestävä vaikutus valtiollisten toimijoiden erilaisille vaikuttamistoimille".

Ed. Mari Rantasen vaatimuksesta äänestys toimitettiin avoimena äänestyksenä nimenhuudon mukaan. Ehdotuksesta äänestettiin lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 14-3 lausuntoluonnos hyväksyttiin (liite F4).

Kappale 36 a+j+m hyväksyttiin näin kuuluvana: "Valtiolla on suvereniteettiinsa perustuva oikeus päättää, kuka saa tulla sen alueelle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kansainvälisten sitoumusten tekeminen kuitenkin rajoittaa kansallista suvereniteettia. Suomi on siirtänyt EU:lle toimivaltaa maahantulopolitiikan alalla ja hyväksynyt EU-perussopimukset ratifioidessaan, että EU antaa tällä alalla lainsäädäntöä. EU-lainsäädäntö sisältää kuitenkin määräyksiä, jotka lisäävät jäsenvaltion liikkumavaraa sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä".

Pöytäkirja HaVP 66/2022 vp

Kappaleen 36 b loppuun lisättiin kaksi uutta virkettä seuraavasti: "Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön kannalta jäsenvaltioille jää verrattain laaja harkintavalta hätätilan ja siten yleisten poikkeusolojen määrittelyyn. Tämä mahdollistaa jäsenvaltioille tietyssä määrin kansainvälisistä sopimuksista poikkeamisen hybridiuhkien torjumiseksi".

Kappaleen 36 b1 viimeisen virkkeen loppu hyväksyttiin näin kuuluvana: "...osin muutoin laillisia keinoja käyttäen".

Kappaleen 36 c neljännestä virkkeestä poistettiin sanat "tällaisessakin tilanteessa".

Lisättiin uusi 36 i1 kappale: "Hallintovaliokunta on saanut selvitystä valtioneuvoston komission kanssa käymistä keskusteluista valmiuslain sisällöstä. Tällaisille komission epävirallisissa keskusteluissa esitetyille tulkinnoille ei ole annettu EU-oikeudessa sitovaa merkitystä. Komission aiemmat tulkinnat eivät myöskään sido sen käsiä käynnistää tai olla käynnistämättä rikkomusmenettelyä. EU-oikeuden näkökulmasta valtioneuvoston komission kanssa käytyjen keskustelujen pohja ja tarkoitus on siten sangen epäselvä".

Kappale 36 k+1 hyväksyttiin näin kuuluvana: "Sisäisen turvallisuuden kannalta merkityksellinen on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 72 artikla. Artiklan mukaan SEUT V osastoon, joka koskee turvallisuuden, vapauden ja oikeuden aluetta, sisältyvät määräykset eivät vaikuta niihin velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. EU-tuomioistuimen suuri jaosto on ottanut kantaa tähän esimerkiksi tuomiossaan, joka koski asiaa C-808/18 (komissio vs. Unkari). EU-tuomioistuin katsoi, että kyseistä 72 artiklaa ei voida tulkita siten, että siinä annettaisiin jäsenvaltioille valta poiketa unionin oikeuden määräyksistä ja säännöksistä ainoastaan viittaamalla velvollisuuksiin, joita jäsenvaltioilla on yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi ja sisäisen turvallisuuden suojaamiseksi. Jäsenvaltiot eivät siis voi kukin yksinään määritellä yleisen järjestyksen tai kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen liittyvien vaatimusten ulottuvuutta ilman unionin toimielinten valvontaa. Niinpä sellaisen jäsenvaltion, joka vetoaa edukseen SEUT 72 artiklaan, on näytettävä toteen tarve turvautua tässä artiklassa määrättyyn poikkeukseen yleisen järjestyksen ylläpitämistä ja sisäisen turvallisuuden suojaamista koskevien velvollisuuksiensa hoitamiseksi (tiivistäen tuomion 215—216 kohta). Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan, jos kyse on Venäjän hybridivaikuttamisesta siinä merkityksessä kuin mitä hallituksen esityksen mukaisessa uudessa poikkeusoloperusteessa kuvataan, asia kuuluu Suomen suvereniteetin ytimeen ja maanpuolustuksen alaan eli ei EU:n ja komission toimivaltaan. Olennaista on osoittaa, että kyseessä on välineellistetty maahantulo".

Kappaleen 37 kolmanteen virkkeeseen lisättiin sanat "ja sodankäynnin".

Kappaleen 38 lopusta poistettiin viimeinen virke ja lisättiin sen tilalle kaksi uutta virkettä seuraavasti: "Valiokunta katsoo, että lainsäädäntöömme on lisättävä säännös, jonka mukaan, jos vieras valtio käyttäisi maahantuloa valtakunnanrajallamme Suomen painostamisen välineenä, kansainvälisen suojelun haku voidaan väliaikaisesti ja poikkeuksellisen äärimmäisessä tilanteessa keskittää muualle kuin vieraan valtion vastaiselle rajanylityspai-

Pöytäkirja HaVP 66/2022 vp

kalle. Rajanylityspaikkoja ovat maarajan rajanylityspaikat, nimetyt lentoasemat, satamat ja merivartioasemat".

Ed. Heinäluoma ehdotti ed. Talvitien kannattamana, että lausuntoluonnokseen lisätään uusi 38 a kappale seuraavasti: "Valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että välineellistetty maahantulo voi kohdistua laillisten rajanylityspaikkojen sijaan maastorajalle, jonka ylittäminen on Suomen lain mukaan kielletty. Suomen kyvykkyyden kannalta vastata välineellistettyyn maahantuloon merkityksellisiä ovat siten viranomaisten voimankäytön valtuudet estää laittomat rajanylitykset. Rajavartiolain 35 §:n mukaan voimakeinojen tulee olla tarpeellisia ja puolustettavia. Rajavartiomiehen voimakeinojen puolustettavuutta arvioitaessa on otettava huomioon virkatehtävän tärkeys ja kiireellisyys, vastarinnan vaarallisuus, käytettävissä olevat voimavarat sekä muut tilanteen kokonaisarvosteluun vaikuttavat seikat. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tilanteessa, jossa suuri määrä kolmannen maan kansalaisia pyrkisi kerralla väkivalloin valtakunnan rajan yli, Rajavartiolaitoksen olisi mahdollista käyttää voimakeinoja. Sen sijaan tilanteessa, jossa kolmannen maan kansalaisia pyrkii rauhanomaisesti laittomasti maastorajan yli, eivät valiokunnan saaman selvityksen mukaan voimakeinojen tarpeellisuuden ja puolustettavuuden vaatimukset lähtökohtaisesti täytyisi. Valiokunnan kuulemisissa on tullut siten esiin, etteivät viranomaisten voimankäytön toimivaltuudet ole riittävät tilanteessa, jossa vieras valtio käyttäisi maahantuloa painostamiseen välineenä. Tältä osin hallintovaliokunta palaa mahdollisiin lainsäädännön muutostarpeisiin rajavartiolain käsittelyn yhteydessä".

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että lausuntoluonnokseen lisätään uusi kappale 38 a, joka muutoin kuuluisi kuten ed. Heinäluoman ehdottama kappale, mutta viimeinen virke kuuluisi seuraavasti: "Hallintovaliokunta korjaa lainsäädännön puutteet rajavartiolain käsittelyn yhteydessä".

Ehdotuksista äänestettiin toisiaan vastaan ed. Heinäluoman ehdotuksen ollessa "jaa" ja ed. Mari Rantasen ehdotuksen ollessa "ei". Ed. Mari Rantasen vaatimuksesta äänestys toimitettiin avoimena äänestyksenä nimenhuudon mukaan. Äänin 13-3 ed. Heinäluoman ehdotus hyväksyttiin (liite G4).

Ed. Mari Rantanen ehdotti ed. Peltokankaan kannattamana, että kappale 39 muutetaan kuulumaan seuraavasti: "Valmiuslakiesityksen lisäksi eduskunnalle on juuri annettu hallituksen esitys laiksi rajavartiolain muuttamisesta (HE 94/2022 vp). Valmisteilla on myös EU:n lainsäädännön mahdollistaman ns. rajamenettelyn käyttöönottoon liittyvä ulkomaalaislain (301/2004) muutos. Valiokunta katsoo, että mainitut säädösehdotukset eivät muodosta riittävän vahvaa kokonaisuutta, jotka edistävät rajaturvallisuutta ja Rajavartiolaitoksen kykyä vastata muuttoliikettä välineellistävään hybridivaikuttamiseen poikkeusoloissa ja normaaliolojen häiriötilanteissa. Edellä mainitun vuoksi valiokunta pitää valmiuslain uudistamista koskevaa hallituksen esitystä edellä mainituin tavoin epäonnistuneena esityksessä mukana olleista kannatettavista ehdotuksista huolimatta, ja katsoo, ettei edellytyksiä siihen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymiselle ilman muutosten tekemistä ole olemassa. Valiokunta esittää, että valmiuslakia täsmennetään siten, ettei 56 § ja 57 § tule soveltaa 3 §:n 6 kohdassa tarkoitettua rajaturvallisuuteen kohdistuvassa laajamittaisessa maahantulon tilanteessa. Lisäksi 17 a luku on poistettava esityksestä ja tilalle on säädettävä ensisijaisesti

Pöytäkirja HaVP 66/2022 vp

rajavartiolaikiin mahdollisuus keskeyttää turvapaikkahakemusten vastaanottaminen laajamittaisen tai välineellistetyn maahantulon tilanteessa. Kansainvälisen suojelun haku on voitava keskeyttää siirtolaisten välineellistämistilanteissa jo normaaliajan lainsäädännössä. Valiokunta katsoo lisäksi, että valmiuslain ja rajavartiolain muutokset kytkeytyvät niin olennaisella tavalla toisiinsa, että esitetyt lait tulisi hyväksyä yhtäaikaaisesti".

Ed. Mari Rantasen vaatimuksesta äänestys toimitettiin avoimena äänestyksenä nimenhuudon mukaan. Ehdotuksesta äänestettiin lausuntoluonnosta vastaan. Äänin 9-3, neljän edustajan pidättäytyessä äänestyksestä, lausuntoluonnos hyväksyttiin (liite H4).

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Ed. Purra, Peltokangas ja M. Rantanen varasivat tilaisuuden eriävän mielipiteen jättämiseen. Eriävä mielipide on jätettävä sihteerille klo 14.00 mennessä.

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: ed. Purra, Peltokangas ja M. Rantanen, liite B4.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen uudistukseen liittyvän rahoituslainsäädännön muuttamiseksi

Hallituksen esitys HE 68/2022 vp

Valiokunnan lausunto StVL 8/2022 vp

Vastine HE 68/2022 vp HaV 14.06.2022 hallitusneuvos Eeva Mäenpää, valtiovarainministeriö / A5

Asiantuntijalausunto liite HE 68/2022 vp HaV 14.06.2022 hallitusneuvos Eeva Mäenpää, valtiovarainministeriö / esitys / B5

Vastine HE 68/2022 vp HaV 14.06.2022 erityisasiantuntija Jaana Määttä, sisäministeriö / C5

Asiantuntijalausunto HE 68/2022 vp HaV 14.06.2022 Raaseporin kaupunki Asiantuntijalausunto / D5

Etäkuuleminen

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- hallitusneuvos Eeva Mäenpää, valtiovarainministeriö, liite
- neuvotteleva virkamies Antti Väisänen, valtiovarainministeriö
- finanssiasiantuntija Unna Heimberg, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Jaana Määttä, sisäministeriö, liite

Valiokuntaan on saapunut kirjallinen lausunto:

- Raaseporin kaupunki, liite

Merkittiin, että kokous ei enää ollut päätösvaltainen.

Valiokunta kävi epävirallista keskustelua asiasta.

Pöytäkirja HaVP 66/2022 vp

6. Yhdenvertaisuusvaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Kertomus K 7/2022 vp

Valiokunta kävi epävirallista keskustelua asiasta.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 35/2021 vp

Valiokunnan lausunto PeVL 40/2021 vp

Valiokunnan lausunto PeVL 23/2022 vp

Lisäselvitys HE 35/2021 vp HaV 15.06.2022 sisäministeriö Asiantuntijalausunto / A7

Valiokuntaan on saapunut kirjallinen lausunto:

- sisäministeriö, liite

8. Muut asiat

Esityslistan liite Vierailukutsu syksy 2022.pdf / A8

Todettiin Häätäkeskuslaitoksen vierailukutsu Keravan häätäkeskukseen viikolle 36 tai 37 / 2022. Tarkempi ajankohta sovitaan erikseen myöhemmin.

Keskusteltiin asian HE 94/2022 vp (rajavartiolain muuttaminen) asiantuntijasuunnitelmas-
ta.

9. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on torstaina 16.6.2022 klo 12.15.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne